

נחשדים באונס - ויוצאים לחופשי

לא פעם לאחר שנפתחת חקירה בגין עבירות מין, מופתע הציבור לגלות כי החשודים משוחררים לביתם בטרם נסגר תיק החקירה. החלטה זו של בית המשפט מעוררת זעם, תסכול ובעיקר חוסר הבנה של השיקולים מאחוריה. ד"ר לימור עציוני, עורכת דין מומחית למשפט פלילי, מנסה להסביר: "לא ייתכן שהציבור יסתובב בתחושה שהביטחון שלו פרוץ"

10/06/2017 00:15



תום שחר

הרשתות החברתיות רעשו בעקבות הדיווח על שחרורם למעצר בית של החשודים באונס הקבוצתי בהרצליה בחודש שעבר. אזרחים רבים ביקשו להבין כיצד ייתכן שחשודים בעבירות כה קשות, יוצאים להסתובב חופשי ברחובות. אך המקרה של האונס בהרצליה אינו היחיד: שוב ושוב תלונות על אונס ועבירות מין מובילות לחקירה שנמשכת ונמשכת, ולחשודים שהולכים לביתם בעוד המתלוננת נותרת עם אי הוודאות. כיצד זה קורה, מה ההליך המשפטי המאפשר זאת - והאם יש בכלל דרך אחרת?

ד"ר לימור עציוני, עורכת דין מומחית למשפט פלילי ומנהלת הקליניקה לנפגעי תקיפה מינית במרכז האקדמי שערי מדע ומשפט, ייצגה בעבר ומייצגת גם היום נפגעי נפגעות תקיפה מינית. את ההליך המשפטי היא לוותה לא פעם, והיא מנסה להסביר מה מתרחש מאחורי הקלעים של חקירות עבירות המין.

ד"ר עציוני מסבירה שכשמגיעה תלונה למשטרה המשטרה מחויבת לפתוח בחקירה. "עבירות מין נחשבות עבירות חמורות שפוגעות בכבוד, בחירות, בפרטיות, אלו ערכים מוגנים המאוד חשובים לחברה", היא מסבירה. "הן מבזות ומשפילות אדם ולכן יש מדינות מאוד מוקפדות לעבירות האלה כשמגיעה תלונה."

מנגד, מסבירה ד"ר עציוני, ישנה במדינת ישראל חזקת החפות. "עבירות מין הן עבירות חמורות גם במובן הזה שהם מטילות עונש מאסר מאוד ארוך, ולכן מתחייבת הקפדה יתרה בחקירה ובהמלצה להעמדה לדין מצד המשטרה. בהמשך במידה והתיק עובר לפרקליטות, שוב המקרה עובר ביקורת מוקפדת בטרם יוחלט האם להגיש כתב אישום או לא."

אם ניתן לשחרר בחלופות - החשוד ילך הביתה

ד"ר עציוני מוסיפה כי אחת הבעיות הגדולות ביותר בעבירות מין, היא השיהוי בדיווח. "מגיעה מתלוננת ומספרת את סיפורה, אבל ברוב המקרים של עבירות מין התלונה תגיע בחלוף הרבה זמן ולא מיד עם האירוע", היא מסבירה. "אם היא הייתה מגיעה מיד עם האירוע היה יותר קל כי היו ראיות פורנזיות ומדעיות. היה זרע, רקמות עור או רקמות דם שהיו מקלות, לא היה מדובר רק בעדות מול עדות. אבל ברוב המקרים, וככל שהעבירה חמורה יותר וככל שהנפגעת צעירה יותר, הדיווח לרשויות אם בכלל יהיה בשלב מאוחר יותר, מה שעלול להביא להתיישנות העבירה ואז האדם משתחרר באופן אוטומטי."

"חוק המעצרים שנחקק אחרי חוק יסוד כבוד האדם וחירותו, מאוד מגביל את משך זמן המעצר של

אדם, והוא מאפשר חלופות", היא מוסיפה. "אם ניתן לשחרר בחלופות אלו, כמו מעצר בית, הרחקה מהעיר, איסור להגיע במרחק מסוים מהנפגע, ואם ניתן לפגוע בנאשם בדרך הפחותה או להשיג את מטרות החקירה בדרך הפחות פוגענית ממעצר - אז הוא ישתחרר."

ד"ר עצינוי מסבירה שמשום שבעבירות מין החקירה נמשכת זמן רב, במקרים רבים השופט קובע ששחרורו של החשוד לא פוגע בחקירה והוא נשלח למעצר בית. "לכן אנו רואים שכל עוד לא הוכחה אשמתו מעבר לספק סביר, לא ממהרים לשים אותו בבית הסוהר. הוא חשוד בעבירה כל כך חמורה - אך הוא עדיין בחזקת חף מפשע. גם במידה וכן מוגש כתב אישום לא ימהר שופט להשאיר נאשמים במעצר, משפט אפשר לנהל גם מהבית. בגלל זה במקרים רבים אנו רואים שחשודים משוחררים הביתה כשההליך נגדם תלוי ועומד. חירות היא זכות יסוד מאוד חשובה וככל שניתן לפגוע בה פחות כך נעשה."

"למילה יש כוח, יש לה משקל"

אחרי הגשת התלונה תפקיד המשטרה לפתוח בחקירה שאמורה למצות את כל האופציות, כמו איסוף עדויות ובדיקה רפואית. חלק בלתי נפרד מהחקירה הזו, הוא העימות עם המתלוננת או שליחתה לפוליגרף. "העימות חשוב כי הוא במקרים רבים מוכיח לחוקר איפה האמת", מסבירה ד"ר עצינוי. "הנאשמים לא יודעים לעמוד בזה, זו דרך הציף את האמת. לאמת את האדם עם הפרטים הקטנים והוא נשאר חשוף. הוא מתחיל לגמגם וכשאתה רואה את זה בלייב זה חזק מאוד. כשאתה רואה מתלונן שבוכה ומתאר פרטי פרטים את שקרה. מצד שני, לא כולם חזקים מספיק, ועימות יכול לבוא גם בעוכריהם של נפגעים."

ד"ר עצינוי מסבירה שלמרות חשיבותו של העימות, מדובר רק באחת הדרכים שעומדות בפני החוקרים ולכן נדיר המקרה בו תיק ייסגר רק משום שהמתלוננת לא מסכימה לעימות. "למילה יש כוח, יש לה משקל. עדות של מתלוננת שהיא אמינה ונתמכת בראיות חיצוניות היא מספיק חזקה להרשעה במשפט פלילי במדינת ישראל, וצריך לא לפחד ולהתמודד עם כזה תיק. לצערי אנחנו רואים מקרים שהפרקליטות מפחדת להסתמך על עדות אחת כזאת ואז סוגרים את התיק, אבל זה לא הגיוני כי המחוקק לא חשב כך."

עוד מסבירה ד"ר עצינוי מדוע לעיתים נאלצת המתלוננת לחזור על גרסתה מספר רב של פעמים, דבר שלעיתים קרובות גורם לטראומה נוספת אצל הנפגעת. "זה קורה כי צריך למצות את החקירה", היא אומרת. "בעיקר במקרים בהם הולכים להליך משפטי, הנפגע נחשף לאמירה הראשונה שלו פעמים רבות. מול עורך דינו, מול חוקר ולפעמים עוד חוקר, מול הפרקליטות ולבסוף מול השופט. אבל יש בזה משהו מוגזם ולעיתים לא הכרחי."

"אני מאוד מוטרדת ומאוד מבינה את זה שהציבור לא מבין מה עומד מאחורי ההחלטה לשחרר ממעצר, ואני חושבת שצריכה להיות הוראת חוק שמגבילה את זמני החקירה בעבירות מסוימות. זה נכון גם לנפגעת, גם לעבריין שחי באי ודאות וגם לציבור שלא מבין מה קורה פה. לא ייתכן שנפגעת בעבירות מין לא תדע מה קורה עם הפוגעים בה והם באים והולכים כרצונם. לא ייתכן שעבריין מין שנה לא ידע מה קורה איתו. לא ייתכן שהציבור יסתובב בתחושה שהביטחון שלו פרוץ ואימהות ילכו לישון המחשבה שהבת שלהם בחוץ ויש ברחובות עבריין מין מסתובבים. זה לא נכון לאף אחד מהצדדים. אז אם בעבירות מסוימות כמו עבירות מין יש כללים ברורים לכמה זמן סביר צריכה להתנהל חקירה כזו, וכמה זמן ניתן למשוך חקירה כזו, ואם יש סנקציה על אי עמידה בזמנים, אז זה היה מענה מאוד ראוי."



ד"ר לימור עציוני